

Володимир БОРЩЕВИЧ
(Луцьк, Україна)

**Структура прибутків,
майновий стан кліриків
Волинсько-Рівненської єпархії
40 – 50-х рр. ХХ ст.**

В умовах радянської тоталітарної системи жорстка регламентація визначала кожен крок і вчинок громадянина. Особлива увага режиму скеровувалась на відповідний ідеології розподіл матеріальних ресурсів. І саме політична лояльність дозволяла просування офіційною драбиною заможності в СРСР. У цю систему доцільності не вписувалось православне духовенство. Його суспільний статус та особливості “фахової” діяльності виводили за межі впливу влади, а фінансово-майновий статус ставив вище радянської колективної бідності. Протягом післявоєнних років православні ієреї Волині змушені пристосовувати запити до реалій життя, більшу увагу надавати джерелам фінансової стабільності.

Матеріальний статус православного духовенства у загальноукраїнському масштабі в означений період відповідно логіки дослідження відображено у працях В. Пашенка, В. Барана та О. Лисенка. В. Милуць, характеризуючи фінансово-господарську діяльність Волинської духовної семінарії протягом 1946–1964 рр., звернув увагу на розмір зарплати викладацького складу, стипендій вихованців, забезпечення їх побуту. Однак, динаміка матеріального статусу волинського духовенства, його диференціація, вплив на фінансові можливості ієреїв радянської фіскальної політики, структура видатків не стали предметом досліджень науковців.

У лютому 1944 р. радянські війська витіснили німців з Рівненської області. Під тиском обставин волинське духовенство змушене брати участь у “добровільному” зборі коштів на користь радянської армії. Протягом березня-червня у Рівненському Воскресенському соборі зібрано 1715 рублєй для поранених радянських солдат та 6000 рублєй від духовенства і собору на танкову колону [12, 22].

Одним із перших зазнав матеріальних втрат від радянської влади Дубенський Чеснохресний монастир. У братії обителі відібрали 15 га землі [19, 11]. Уповноваженому у Рівненській області Головатому не сподобалось, що дубенські ченці у скаргах порівнювали нацистів і більшовиків: мовляв, за німців монастир отримав землю, а за советів її відібрали. Залишилось лише 2 га, котрі й становили основне джерело забезпечення братії [7, 4]. Така ж ситуація витворилась стосовно земельних ресурсів Дерманського Троїцького монастиря. Радянська влада іще до німецько-радянської війни вилучила монастирську землю. Станом на 31 липня 1944 р. обитель володіла 2 га ґрунту [13, 10]. Найбільш стабільною виявилась ситуація у Корецькому монастирі. Сестри використовували 42,25 га землі, мали 8 коней, 6 корів, 3 телиці, 2 свиней, 5 поросят, 12 овець, 1 молотилку, 1 культиватор, 4 плуги і 2 борін [8, 1].

Наприкінці 1944 р. фіксуємо перші випадки фіскального тиску на священнослужителів. Народний комісаріат фінансів Радянського Союзу циркуляром № 198 від 17 квітня 1944 р. “Про порядок обкладання податком на прибуток служителів релігійних культів та інших осіб, котрі отримують прибутки від релігійних громад” роз’яснював, що оподатковуються усі прибутки, отримані від виконання обрядів, треб незалежно від джерела надходження [35, 31]. Прибутком радянська влада вважала і допомогу духовенству від релігійних громад чи єпархіальної влади. Одноразові натуральні подарунки не оподатковувались, а регулярні вважались прибутком. У випадку якщо за треби вірні розплачувались речами чи продуктами харчування, то нарахування здійснювалось за схемою: береться загальна кількість треб і середня вартість виконання й отримується середня сума.

Отже, першим, офіційно зафіксованим, постраждав від заповзятого оподаткування священик Соболевський. Наприкінці 1944 р. він оскаржив рішення облфінвідділу і з огляду на тимчасову зміну релігійної політики радянський фіскальний орган визнав перевищення повноважень і зменшив податок [25, 176]. А. П. Кузнецкій, учасник прийому членів собору єпископів у Раді у справах РПЦ при РНК СРСР 24 листопада 1944 р., стверджував, що голова Ради Г. Карпов, підсумовуючи результати роботи за рік, одним із досягнень назвав “внесення низки поправок у податкових питаннях, які полегшують умови життя служителів релігійного культу” [14, 18].

З тактичних міркувань Г. Карпов просив керівника радянського уряду УРСР М. Хрущова у листі від 22 лютого 1945 р. дати вказівку

місцевим органам влади не чинити перепон у діяльності монастирів і залишити недоторканим їх фінансово-матеріальний стан, котрий склався за роки нацистської окупації [6, 28].

У вересні 1945 р. функціонери Ради у справах РПЦ листом роз'яснили уповноваженому в УРСР П. Ходченку порядок оподаткування прибутків монастирів і єпархіальних підприємств. Згідно з постановою РНК СРСР № 2215 від 29 серпня 1945 р. податок на прибуток стягувався згідно з нормами ст. 19 Указу Президії Верховної Ради СРСР від 30 квітня 1943 р., тоді як від військового податку звільняються ченці, котрі мешкають у монастирях і не мають особистих прибутків, від податку на холостяків, одиноких і малосімейних – чорне православне духовенство, зобов'язане безшлюбністю. У листі також зазначено, що монастирі не сплачують податок з будівель і земельну ренту [17, 63]. Тоді ж священникам дозволено користуватись присадибними ділянками згідно норм і в порядку встановленому для робітників і службовців [28, 62]. Цим сталінський режим формально зрівняв волинське духовенство у правах з представниками інших соціальних верств населення імперії.

Ще однією статтею видатків для волинського духовенства в радянську добу стали хабарі. Єпископ Волинський і Рівненський Микола (Чуфаровський) у листі на ім'я митрополита Київського і Галицького Іоана (Соколова) 22 січня 1946 р. писав, що траплялись випадки пожегів вдячних новорукоположених на ремонт будівель для пастирських курсів та інше [16, 6–7]. Хабарництво вочевидь набуло масштабного вияву оскільки проблемі присвятили засідання Св. Синоду Російської церкви. Саме 2 квітня 1946 р. вищий виконавчий орган РПЦ спробував припинити практику симонії та побирання мзди. Скарги на преосвященних про вимагання ними грошей за висвяти та призначення на парафії надійшли із Сумської, Волинської, Вінницької, Харківської, Херсонської та інших єпархій України. Синод наказав відмінити побори за хіротонії та скасувати незаконні податки за переміщення і призначення кліриків [4, 14]. Як вплинула постанова на практику висвят у документах не зафіксовано. Вочевидь, єпархіальні архієреї не відмовились від такого джерела прибутків, однак вимагали гроші у більш прихований спосіб.

Ірраціональне радянське сільське господарство не могло забезпечити потреби населення продукцією. Селянські підсобні господарства мали зарадити ситуації через обкладання натуральними податком.

Не виключалась із системи земля у володінні священнослужителів та монастирів. Уповноважений міністерства заготівель СРСР по УРСР повідомляв республіканському уповноваженому П. Ходченку 25 серпня 1947 р., що господарства православних монастирів і духовенства залучаються до обов'язкових поставок державі зерна як одноосібники [18, 28].

У березні 1948 р. П. Дубовик направив керівництву у Київ інформацію про фінансово-господарський стан Дубенського чоловічого та Корецького жіночого монастирів. У Дубенському монастирі братія із 14 осіб мала у користуванні: 4 га орної землі; трирічний садок на 1,5 га; житловий корпус, домову церкву та побутові приміщення площею 500 м²; пару коней, корову, телицю, свиню; віз, плуг, двоє борін. Від віруючих обителів мала 10458,6 руб. тоді як земля дала орієнтовно 10000 руб. прибутку. З вказаного господарства у 1947 р. внесено: земельної ренти – 225 руб., натурою зернових 585 кг, 450 кг яблук, 25 кг м'яса, 126 кг картоплі, 44 кг городини, 120 л молока та 20 кг сіна. Плата за культові будівлі становила 200 рублів, за користування житловою площею – 100 руб. і податок на прибуток становив 6067,6 руб. [31, 69]. У Корецькому монастирі на 119 насельниць було 59 га землі (37 га орної, 3 га сінокоосу, 4 га пасовища, 3 га городів, 2 га садка, 4 га присадибної ділянки, кущі і дороги займали 6 га) [32, 70]. Черниці доглядали 12 дійних корів, 3 телиці, 9 коней, 10 овець, 5 свиней та 35 курок. Для відповідного обробітку використовували: 3 вози, молотилку, культиватор, віялку, 4 плуги, 2 борін, 5 кіс і 30 серпів. Протягом 1947 р. монастирський прибуток від вірних становив 9342 рубля. Від продажу свічок отримано 46905 рублів і сільське господарство дало орієнтовно 70000 руб. Держава нарахувала черниціям 30000 руб. податку грошима і натурою, зобов'язала здати 5200 кг зерна, 520 кг овочів, 2160 кг картоплі, 272 кг м'яса, 3325 літрів молока і 10,5 кг шерсті. Плата за користування житловою площею становила 2210 руб.

Одними із найзабезпеченіших священників Волині варто вважати ієреїв-викладачів Волинської духовної семінарії. Ректор навчального закладу о. Микола Тучемський протягом 1946-1947 навчального року отримав 52000 рублів (у середньому 4333 руб. у місяць). За дев'ять місяців 1947–1948 навчального року йому виплачено 41500 рублів (4611 руб. у місяць) [10, 137]. Платня о. Стефана Грушко як викладача семінарії була скромнішою від ректорського окладу і залежала безпосередньо від навантаження. У 1946-1947 навчальному році йому

заплатили 29000 рублей (по 2416 руб у місяць) у наступному – 17200 (1911 руб.). Якщо додати до цих сум платню настоятеля міського храму – вийде достатньо значна як для радянської післявоєнної реальності цифра.

Роком тотальної колективізації волинського села став 1949 р. Під тиском режиму духовенство відмовлялось від землі. Коли отцеві Олександр Паталасі його парафіяни селяни Дюксина Клеванської округи запропонували взяти землю він відмовився. Раніше дюксинці воліли, щоб попередній настоятель о. Рафальський разом із ними захищався від майбутнього колгоспу [9, 4]. У доповіді єпархіальному архієреєві з цього приводу у лютому 1949 р. священник стверджував, що його попередник о. Рафальський нібито хотів продемонструвати приклад вступу у колгосп і мав намір віддати власну землю. За це пастиря вбили. Від імені духовенства Березнівського району місцевий благочинний о. Олександр Сагайдаківський у листі уповноваженому 10 березня 1949 р. заявляв про відмову від землі, оскільки священники не хочуть бути одноосібниками [11, 15]. Отець Володимир Микитовський, настоятель церкви с. Біла Криниця Рівненської області, заявив уповноваженому, що вирішив передати у державний фонд 4,8 га власної землі оскільки є священником і через старість не може вести сільське господарство й обробляти землю [26, 27].

У 1951 р. духовенство Волинсько-Рівненської єпархії спорядило описи парафій із інформацією про розвиток громади протягом останніх чотирьох років. У них нас цікавлять пункти, присвячені матеріальному стану священника. Отже, настоятель церкви с. Вовкові Козинського району Рівненської області мав парафіяльну квартиру із двох кімнат та кухні, дві господарські будівлі і город розміром 0,35 га. У 1948 р. він отримав 7500 рублей прибутку і заплатив 2559 руб. (34%) податків, у 1949 – 6100 руб. прибутків і 1990 руб. (33%) податків та в 1950 р. – 5605 руб. і переказав 1832 руб. (33%) радянським фіскальним органам [22, 1-2]. Якщо взяти до уваги, що церковні прибутки протягом 1948-1950 рр. становили відповідно 10244 руб., 8613 руб. та 7479 руб. стає очевидним превалювання у системі парафіяльних витрат зарплатної статті. Відповідно єпархіальні внески з парафії становили 3400 – 3000 – 2900 рублей. Парафія с. Вовкові нараховувала 2075 вірних.

У кілька разів меншою була громада с. Борятин Козинського району. Вона об'єднувала 720 православних й обслуговувалась кліром

церкви с. Добриводи. Прибутки священика виявились доволі скромними: у 1948 р. – 2230 руб., 1949 р. – 1800 руб. і в 1950 р. священик отримав 1430 руб. [21, 23]. Такий матеріальний стан громади враховував єпархіальний архієрей і сума внесків варіювалась у межах 1500-1050-950 рублей. Настоятель Миколаївського храму м. Корець, котра нараховувала 2578 осіб, протягом 1948–1950 рр. отримав 6500 (-1758 податок) рублей, 6100 (-1458) та 5500 (-1231) [23, 85]. Окрім цього священик проживав у квартирі з двох кімнат та кухні, мав комору. Присадибна ділянка становила 0,12 га. Прибутки настоятеля Успенського храму с. Глинськ Здолбунівського району протягом 1948 – 1949 – 1950 рр. виразились у наступних розмірах: 8370 (-1689) руб., 7955 (-1624) та 6491 (-1004) рубль. Глинська громада нараховувала за припущенням настоятеля о. В. Похильчука станом на 1951 р. майже 2300 прихожан [24, 9].

Проблема матеріального забезпечення священноієреїв тривалий час залишалась головним болем лише кліру. З приходом на архієрейську кафедру Палладія (Камінського) вчинено спробу її розв'язання. У циркулярі № 10 від 10 квітня 1953 р. єпископ серед іншого пропонував зміцнити парафії, ліквідувавши малосильні, а також об'єднати благочиння [36, 4]. Цей крок не лише покращив би якість обслуговування вірних, але й матеріальне забезпечення настоятелів. Крім цього єпископ пропонував подбати про підвищення прожиткового мінімуму парафіяльного духовенства. Можливо, що на такий крок Палладія (Камінського) спонукали факти фінансових зловживань окремими священиками.

Протягом 50-х рр. тривало погіршення становища монастирів Волині. Радянський режим крок за кроком посилював фінансово-господарський тиск на обителі. Рішенням від 20 березня 1954 р. Мізоцький райвиконком передав водяний млин Дерманського жіночого монастиря колгоспу імені Горького [30, 52]. Ігуменя Євлогія намагалась затримати у монастирській власності млин і землю, однак звернення до уповноваженого не дали результату. Згодом монастир буде ліквідований, а черниць переведуть у Корець.

У 50-х рр. радянська влада випробувала іще один інструмент контролю за церковними фінансами – облік пожертв на монастирі, котрі надходили поштовими переказами. Уповноважений у Рівненській області П. Дубовик листом від 6 грудня 1956 р. на ім'я керівника Корецької райконтори зв'язку просив надати інформацію про суми

переказів Корецькому монастиреві і їх відправників за період з 1 січня 1956 по 1 січня 1957 рр. [15, 120]. Таку ж інформацію витребувано стосовно інших монастирів: протягом 1954–1956 рр. Корецький монастир отримав 452 перекази на суму 113087 руб., і 495 посилок; Дерманський жіночий монастир з 1953 по 1956 рр. мав 532 перекази на 117105 руб. і 1118 посилок; чоловічий монастир на Козацьких Могилах за цей же період отримував 432 рази матеріальні ресурси у сумі 83220 руб. і 791 посилку; Дубенський чоловічий монастир – 372 перекази на 49230 рублей і 458 посилок. Сукупно чернецтву Рівненської області за чотири роки надійшло 1788 переказів на 362642 рубля і 2826 посилок. За припущенням уповноваженого якщо вартість однієї посилки оцінювати у 50 руб., то загальна їх вартість складе 141300 руб. Отже, переказів і посилок ченці і черниці області протягом 1953–1956 рр. отримали на суму 503941 рубль [3, 87]. Інформація про перекази у майбутньому використовувалась режимом для упереджувальних заходів до ініціаторів пересилання грошей поштою і позбавлення волинського чернецтва цієї статті надходжень.

Узагальнені офіційні відомості про прибутки православного духовенства Рівненської області протягом 1954–1956 рр. свідчать про поступове зростання матеріального добробуту священнослужителів, незважаючи на позицію радянського режиму. Наприклад, священник Рівненського району отримав у 1954 р. у середньому 4864 рубля, а в 1956 р. – 6947 руб. [20, 46]. Виключення становили священники найпівнічнішого Заріччянського району Рівненської області: у 1954 р. середній річний прибуток священнослужителів там становив 3000 рублей, а через два роки – 2627 рублей. Так, порівняно із заможнішими районами, поліські священники отримували у кілька разів менше. Звісно, що наведені цифри не можуть відобразити усіх нюансів матеріального статусу духовенства області, однак свідчать про головні тенденції. Уповноважений у Рівненській області П. Дубовик пояснював зростання матеріального добробуту представників духовної верстви двома причинами: перша і головна полягала у покращенні фінансового статусу вірних, а друга – в упорядкуванні обліку та звітності парафіяльних грошових потоків [33, 42].

Зміцнення матеріального становища духовенства підтверджують загальні прибутки єпархіального управління у Рівненській області. Протягом 1958 р. сукупні надходження із залишком з попереднього року становили 6258829 рублей. У структурі прибутків найбільше

коштів отримано від продажу свічок (2595964 руб.), далі йшли тарілковий і кружковий збір (959541 руб.) та перехідні суми (998172 руб.) [34, 127]. Протягом року витрачено 5347116 руб. Найбільше фінансових ресурсів скеровано на придбання будівельних матеріалів, плату будівельникам, утримання штату, купівлю церковних речей, сплату податків. І знову московський патріарх в умовах початку нової антицерковної кампанії змушений звернутись до єпископату із закликом припинити перевитрату церковних грошей на власні цілі та привласнення єпархіальних сум [29].

Одним із головних напрямків хрущовських гонінь стала кампанія ліквідації монастирів. Щоб створити ілюзію їх саморозпуску, режим перекрив усі джерела прибутків обителів. Під час зустрічі Г. Карпова із патріархом Олексієм 13 липня 1959 р. йшла мова про припинення надання дотації діючим монастирям. Глава РПЦ погодився не підтримувати обителів [5, 181]. Волинський єпархіальний архієрей Панкратій (Кашперук) обійшов цю заборону, створивши “ремонтний фонд”, з якого надавались систематичні дотації завмираючим громадам. Рівненський уповноважений вимагав заборонити такий фонд [27, 233].

Таким чином, упродовж 40 – 50-х рр. ХХ ст. прибутки волинської духовної верстви зменшувались або зростали залежно від коливань державної релігійної політики. У перші післявоєнні роки сталінський режим дозволив духовенству і монастирям використовувати земельні наділи, отримані в роки окупації, податковий тиск був поміркованим, духовних осіб навіть звільнили від деяких примусових робіт. Наприкінці 40-х рр. у зв’язку із колективізацією і податковим тиском усе духовенство відмовилось від земельних наділів крім присадибних. Відтоді лише церковні прибутки стають основним джерелом забезпечення ієреїв. З покращенням матеріального становища населення почали зростати прибутки парафіяльних священиків. Найвищим рівень фінансового забезпечення був у містечках і південних районах Волинської та Рівненської областей. Натомість священики у північних районах отримували вдвічі менше від своїх колег. Середня зарплатня священика рівнялась, а іноді була вищою заробітків службовців радянських господарських та партійних установ районної ланки. З метою контролю над духовною верствою в СРСР здійснювалась відповідна фіскальна політика, ознакою якою часто ставали завищені ставки оподаткування. Православні монастирі не лише втрачали землю, але й

прирівнювались в оподаткуванні до торговельних підприємств. Єпархіяльна влада намагалась зміцнити фінансове становище духовенства шляхом укрупнення парафій і благочинь.

Джерела та література:

1. Акт обстеження роботи апарату уповноваженого Ради у справах РПЦ при Раді Міністрів СРСР у Рівненській області, лютий 1948 р. // Державний архів Рівненської області (далі – ДАРО), ф.р-204, оп.11, спр.19, арк.42–43.

2. Ведомости о подписке госзайма развития народного хозяйства 1951 года выпуска по Ровенской области // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.56, арк.39.

3. Ведомости о поступлении переводов и посылок в монастыри Ровенской области, [декабрь 1956 г.] // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.74, арк.87.

4. Выписка из журнала № 8 заседания Св. Синода РПЦ, 2 апреля 1946 г. // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.42, арк.14.

5. Выписка из записи беседы председателя Совета по делам РПЦ при Совете Министров СССР Г. Карпова с патриархом Московским Алексием (Симанским) 13 июля 1959 г. // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.116, арк.181.

6. Выписка из письма председателя Совета по делам РПЦ при СНК СССР Г. Карпова председателю Совнаркома УССР Н. Хрущёву, № 477, 22 февраля 1945 г. // Державний архів Волинської області (далі – ДАВО), ф.р-393, оп.3, спр.2, арк.28.

7. Відомості про Дубенський чоловічий монастир, 1944 р. // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.1, арк.4.

8. Відомості про Корецький жіночий монастир, 1944 р. // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.1, арк.1.

9. Докладная записка священника Александра Паталахи епископу Волинскому и Ровенскому Панкратию (Кашперуку), февраль 1949 г. // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.32, арк.4.

10. Дополнительные ведомости к отчету о Волинской духовной семинарии за 1947–1948 учебный год // ДАВО, ф.р-393, оп.2, спр.13, арк.134–137.

11. Заявление благочинного Березновского района протоиерея Александра Сагайдаковского уполномоченному Совету по делам РПЦ при Совете Министров СССР по Ровенской области, 10 марта 1949 г. // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.32, арк.15.

12. Звіт протопресвітера Марчаковського, 20 червня 1944 р. // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр. 1, арк. 22.

13. Інформація голови Мізоцького райвиконкому Бахмацького Рівненському облвиконкому, 31 липня 1944 р. // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.1, арк.10.
14. Кузнецкий А. П. Приём в Совете по делам Русской православной церкви при СНК СССР участников собора епископов 24 ноября 1944 г. (Впечатления участника) // Журнал Московской патриархии. – 1944. – № 4. – апрель. – 65 с. – С. 16-20.
15. Лист уповноваженого Ради у справах РПЦ при Раді Міністрів СРСР у Рівненській області П. Дубовика Корецькій районній конторі зв'язку, № 122-86, 6 грудня 1956 р. // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.92, арк.120.
16. Письмо епископа Вольнского и Ровенского Николая (Чуфаровского) митрополиту Киевскому и Галицкому, экзарху Украины Иоанну (Соколову), 22 января 1946 г. // ДАВО, ф.р-393, оп.3, спр.4, арк. 6–7.
17. Письмо заместителя председателя Совета по делам РПЦ при СНК СССР Бельшева и юрисконсульта Совета Покровского уполномоченному Совету по делам РПЦ при СНК УССР П. Ходченку, № 4307, 4 сентября 1945 г. // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.8, арк.63.
18. Письмо уполномоченного министерства заготовок СССР по УССР уполномоченному Совету по делам РПЦ при Совете Министров УССР П. Ходченку, № 30408, 25 августа 1947 г. // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.15, арк.28.
19. Лист уповноваженого Ради у справах Російської православної церкви при Рівненському облвиконкомі Головатого голові Дубенського райвиконкому Маруті, № 741/44, 29 червня 1945 р. // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.2, арк.11.
20. О доходах духовенства Ровенской области по уточнённым данным Ровенского облфинотдела, [январь 1957 г.] // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.94, арк. 45–46.
21. Описание прихода с. Борятын Козинского района Ровенской области, 1951 г. // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.21, арк. 22–24.
22. Описание прихода с. Вовковыи Козинского района Ровенской области, 1951 г. // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.21, арк.1–2.
23. Описание прихода г. Корец Ровенской области, 1951 г. // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.21, арк.84–85.
24. Описание Успенского прихода с. Глинск Здолбуновского района Ровенской области, 1951 г. // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.58, арк.9.
25. Письмо уполномоченного Совета по делам РПЦ при СНК СССР по Ровенской области Головатого уполномоченному Совету по делам РПЦ при СНК УССР П. Ходченку, № 3/183, 25 декабря 1944 г. // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.1, арк.176.

26. Письмо уполномоченного Совета по делам РПЦ при Совете Министров СССР по Ровенской области П. Дубовика председателю Ровенского райисполкома А. Маловичку, № 122-01, 18 апреля 1949 г. // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.32, арк.27.

27. Письмо члена Совета по делам РПЦ при Совете Министров СССР Сивенкова уполномоченному Совету по делам РПЦ при Совете Министров СССР по Ровенской области П. Дубовику, № 1523, 8 сентября 1959 г. // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.116, арк.233.

28. Письмо юрисконсульта Совета по делам РПЦ при СНК СССР Покровского уполномоченному Совету по делам РПЦ при СНК СССР по Волынской области М. Диденку, № 4489, 12 сентября 1945 г. // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.8, арк.62.

29. Послание патриарха Московского и всея Руси Алексия (Симанского) епархиальным архиереям, 25 марта 1959 г. // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.116, арк.80–82.

30. Рішення Мізоцького райвиконкому, 20 березня 1954 р. // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.83, арк.52.

31. Справка о Дубенском Крестовоздвиженском мужском монастыре, март 1948 г. // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.19, арк.69.

32. Справка о Корецком женском монастыре, март 1948 г. // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.19, арк.70.

33. Справка о православных женских монастырях Ровенской области, [1957 г.] // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.94, арк.31–44.

34. Финансовый отчёт епархиального управления по Ровенской области за 1958 г. // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.116, арк.127-129.

35. Циркуляр Наркомфина СССР, № 198, 17 апреля 1944 г. // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.4, арк.31.

36. Циркуляр № 10 отцам благочинным Волыньско-Ровенской епархии, № 1252, 10 апреля 1953 г. // ДАРО, ф.р-204, оп.11, спр.77, арк.4–5.

Володимир Боршевич (Луцьк, Україна) Структура прибутків, майновий стан кліриків Волинсько-Рівненської єпархії 40 – 50-х рр. ХХ ст.

Стаття присвячена особливостям матеріального забезпечення православного духовенства Волині протягом півтора десятка післявоєнних років. Конкретизовано джерела грошових надходжень священників, зміну їх структури, величини. Окрему увагу звернуто на фіскальні складові радянської церковної політики. У наукове використання вводяться раніше невідомі та маловідомі архівні документи і матеріали.

Ключові слова: Волинсько-Рівненська єпархія, православне духовенство, прибутки

Владимир Борщевич (Луцк, Украина) Структура доходов, имущественное состояние клириков Волынского-Ровенской епархии 40 – 50-х гг. XX века

Статья посвящена особенностям материального обеспечения православного духовенства Волыни на протяжении полтора десятка послевоенных лет. Конкретизировано источники денежных поступлений священников, изменение их структуры, размеров. Отдельно обращено внимание на фискальную составную советской церковной политики. В научное использование вводятся ранее неизвестные и малоизвестные документы и материалы.

Ключевые слова: Волынский-Ровенская епархия, православное духовенство, доходы

Volodymyr Borshevych (Lutsk, Ukraine) Structure of incomes, a property condition of clergymen of the Volyn-Rivne diocese of 40 – 50-th of the XX-th century

The article is devoted the features of material maintenance of orthodox clergy of Volyn on an extent of 40 – 50-th of the XX-th century. It is concretised sources of monetary receipts of priests, change of their structure, the sizes. Is separately paid the attention on fiscal compound the Soviet church policy. Unknown and little-known archive documents and materials are entered in scientific use.

Key words: the Volyn-Rivne diocese, orthodox clergy, incomes